

SLUTTRAPPORT FOR EXTRASTIFTELSEN – 31. AUGUST 2018

PROSJEKTNAVN: Exit-Prep: for barn og unge i EXIT Musikal

PROSJEKTNR.: 2017/HE2-190040

SØKER ORG.: LEVE – Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (ekstern søker: Høydan Kulturproduksjoner AS).

Forord

Vi i Høydan AS er stolte av å ha satt opp den forebyggende musikalen EXIT på den Norske Opera & Ballett i samarbeid med LEVE. Musikalens tema var mobbing og selvmord. Vi retter en stor takk til ExtraStiftelsen for å gjøre dette prosjektet mulig. Formidling av temaer som mobbing og selvmord krever meget gode forberedelser, derav prosjektet Exit-Prep. Midler fra ExtraStiftelsen har vært avgjørende for at Høydans og LEVEs pedagogiske og kunstneriske team kunne gjennomføre så gode forberedelser ved formidling av en sårbar tematikk på en offentlig scene. Prosjektet Exit-Prep varte i cirka 8 måneder fom 1.7.17 til premieren 6.4.18.

Det er flere aktører som Høydan vil vise oppmerksomhet. Vi takker vårt kunstneriske team og alle de frivillige barn og unge. Vi vil rette en stor oppmerksomhet til Ål Kulturskole, Skedsmo Voices og Dancespace som gjorde det mulig for Høydan å kunne involvere unge talenter innen dans og sang i prosjektet. Dette i samarbeid med foresatte som bidro med utallige frivillige timer og engasjement for prosjektet. Og en stor takk til alle de utøvende skuespillerne og atletene som sammen bidro til å gi forestillingen en sterk kunstnerisk ånd og liv. Ikke minst vil vi gi en stor takk til våre frivillige assistenter og inspisienter, som bidro med organisering og koordinering av prøver og la inn en høy innsats under spilleperioden. Uten alle disse frivillige kreftene hadde det ikke vært mulig å kunne gjennomføre prosjektet. Til slutt vil vi rette en stor oppmerksomhet til vår samarbeidspartner LEVE, som bidro med veiledning før og underveis slik at de unge ble trygt ledet gjennom vanskelig tematikk. Den Norske Opera & Ballett inviterte oss til å skape kulturproduksjoner for barn og unge og bidro med lokaler, og tidligere produsent Tor Fagerland var uunnværlig for produksjonen og fungerte som bindeledd mellom Høydan og Operaen.

Vi vil også kreditere Høydans eget prosjekt-team. Elin Høyholm, som sto bak manus i samarbeid med Tormod Ugelstad og hadde regi på stykket. Komponist Peter Baden som komponerte den fantastiske musikken til musikalen. Tilslutt undertegnede, Trude Saksen, som var produsent og koreograf for hele prosjektet.

Uten alle dere hadde ikke EXIT Musikal blitt spilt for de som trenger det.

Sammendrag

EXIT er den tredje musikalen til Høydan som omhandler ungdomsproblematikk. Siden 2011 har Høydan Kulturproduksjoner arbeidet med forebyggende musikaloppsetninger om, med og for barn og unge, i nært samarbeid med frivillige brukerorganisasjoner. Målet er å bruke kunst og kultur for å forebygge vonde hverdagstemaer (ensomhet, diskriminering, utenforskap). «Dropout» (frafall i skolen) og «Spring Up» (diskriminering) ble vist på Den Norske Opera & Ballett i Oslo i hhv. 2013 og 2015. Tema for EXIT Musikal er mobbing og selvmord. Flere av aktørene er frivillige barn og unge som spiller ut egne erfaringer om mobbing og selvmordstanker på scenen, i et forebyggende perspektiv. Formidling av temaer som mobbing og selvmord krever meget gode forberedelser, derav prosjektet **Exit-Prep**: et pedagogisk og forebyggende forberedelsesarbeid for de unge aktørene, med gruppesamtaler om psykisk helse/mobbing/selvmordstanker, samt arbeid med å omforme vonde erfaringer til kunstneriske uttrykk. Målsettingen var pedagogisk og mental forberedelse av barn og unge i EXIT til **a)** å formidle mobbing- og selvmordtematikk gjennom kulturelle og kunstneriske uttrykk, og til **b)** å transformere erfaringer fra eget liv til et universelt forebyggingsbudskap på scenen.

Prosjektet har blitt ledet av Trude Saksen (prosjektleder og koreograf), i godt samarbeid med Elin Høyholm (regi), begge fra Høydan. Dette i samarbeid med resten av det kunstneriske teamet som besto av: Peter Baden, komponist, Ida Finstad og Anne Sem-Jacobsen som begge sto for korinnstudering for hvert sitt team. Og selvsagt i samarbeid med LEVE og generalsekretær Oddrun Bøhlerengen.

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet

På bakgrunn av de to tidligere musikalerne "DropOut" og "SpringUp" ønsket Den Norske Opera & Ballett en ny gjesteopptreden fra Høydan. Premiere på Høydans tredje musikaloppsetning, EXIT, ble planlagt og lagt til april 2018 på Den Norske Opera & Ballett. EXIT hadde mobbing og selvmordsforebygging i sentrum, med LEVE - Landsforeningen for etterlatte ved selvmord som samarbeidspartner. Vår sterkeste motivasjon for å jobbe med denne typen forebyggende tiltak er de åpenbare positive resultater det har for ungdommene som er med, gjennom sang, musikk og dans. Da vi startet prosjektene var 16 medvirkende "dropout" i skolen. I dag er alle tilbake på skolebenken.

Målet med å bruke kunst og kultur som forebyggende virkemiddel overfor barn og unge fordrer to viktige elementer ved oppsetningene. Det ene er at barn og unge kan identifisere seg med temaet for musikalen. Det andre er at flere av aktørene på scenen er «skuespillere fra virkeligheten», det vil si «vanlige» barn og unge der flere selv har kjent vanskelige ting på kroppen. Og dessverre er det altfor mange barn og unge i dag som kjenner mobbingens konsekvenser på kroppen. I Norge opplever 17 000 barn å bli mobbet ukentlig, og ytterlige 17 prosent av alle barn og unge føler seg krenket. Det viser tall fra elevundersøkelser som omfatter elever fra 5. trinn og opp til endt videregående skole. De vanligste arenaene for mobbing er klasserommet (22%), i skolegården/nærmiljøet (30%), og på nettet eller mobilen (7 %). På spørsmålet om noen voksne vet om mobbeproblemet på skolen eller hjemme, svarer hele 40 prosent at ingen voksne vet om det.¹ Det er en fryktelig ensom og vond verden å leve i. Intensjonen med musikalen EXIT var derfor å vise hvem de sårbare unge menneskene bak disse høye tallene er, og å skape

¹ Utdanningsdirektoratet, Elevundersøkelsen 2014.

gjenkjennelse og identifikasjon på scenen med barn og unges *egne* referanserammer som utgangspunkt. Disse personlige referanserammene preget utformingen av historien i EXIT, samt forestillingens karakterer og kunstneriske uttrykksformer. Ikke minst ble oppsetningen påvirket av egenopplevelser som flere av de unge spiller ut på scenen, og av samtaler med etterlatte i LEVE.

Når så sterke temaer som mobbing og selvmord spilles ut på en scene, der flere aktører selv er personlig berørt, krevdes det meget gode forberedelser både mentalt og for gjennomføring. De unge deltok derfor tidlig i konseptutvikling, slik at deres røst preget produksjonen fra A til Å. I tillegg gjennomførte Høydan et prosessorientert, pedagogisk og forebyggende forberedelsesarbeid for de unge aktørene, spesifikt knyttet til EXIT og denne forestillingens tematikk, i perioden august 2017 til mai 2018. Dette forberedelsesarbeidet ble definert som et eget delprosjekt vi kalte *Exit-Prep for barn og unge i EXIT Musikal*, og som Høydan søkte midler til av Extrastiftelsen.

Kap 2. Målsetting og målgruppe

Målsettingen for del-prosjektet var å forberede barn og unge i EXIT, pedagogisk og mentalt, til **a)** å formidle mobbing- og selvmordtematikk gjennom kulturelle og kunstneriske uttrykk, og til **b)** å transformere erfaringer fra eget liv til et universelt forebyggingsbudskap på scenen.

Målsettingen innebar mental forberedelse på følelser og reaksjoner som kan oppstå under arbeidet, samt å trene på gitt koreografi og å skape egne kunstneriske uttrykksformer gjennom virkemidlene dans, akrobatikk, scenografi, musikk og tekster.

- Målgruppe for *Exit-Prep* var de 120 (økt fra 80 i opprinnelig søknad) aktørene som skulle opptre på scenen i EXIT, med spesielt fokus på aldersgruppen 10 – 20 år.
- Overordnet målgruppe for musikalen EXIT er barn og unge i alderen 7 – 25 år.

Kap 3. Prosjektgjennomføring/Metode

Totalt 120 barn og unge var involvert i EXIT, enten som skuespillere, korister, dansere, statister eller som utøvere i chalistenics. Det var 12 skuespillere, 40 dansere, 30 korister, 8 chalistenicere og resten var statister. Disse var i alderen 8- 50 år.

LEVE var sterkt delaktig i forberedelsesarbeidet med de unge i forbindelse med Exit-Prep, hvor de deltok med erfaringskompetanse i forberedelsene. Fagpersoner innen selvmordsforebygging leste igjennom manus, og ga innspill til hvordan man kunne gå inn på tematikken på en god måte for å forberede de unge på best mulig måte. Dette ble gjort sammen med Høydans kunstneriske team.

Forberedelsesarbeidet ble delt opp i fem hovedtemaer: 1) Introduksjon EXIT 2) Tanker og følelser 3) Forventningspress og selvfølelse 4) Når problemene blir for mange og for store, og 5) Tips til god psykisk helse. I forberedelsene ble det satt av god tid til å snakke åpent rundt tematikken, mens aktørene samtidig øvde på stykket.

Det ble også satt av tid til samtaler mellom alle skuespillerne og to selvmordsetterlatte (likemenn) fra LEVE, Monica Smith og Espen Sæbøe Karlsen. Denne seansen ble ledet av Oddrun

Bøhlerengen fra LEVE og prosjektleder for EXIT, Trude Saksen. Målet var at de unge skulle møte noen etterlatte som kunne fortelle sin historie, og hvordan det er å miste noen nære i selvmord. Dette var et viktig møte, hvor de selvmordsetterlatte snakket tydelig om det vonde de bar inne i seg, og viste de unge et språk for indre smerte. Dette førte til flere reaksjoner fra de unge, hvor de relaterte tematikken til sine egne liv og historier, og fokus i samtalen var å sette ord på, og finne et eget språk for, det som er vanskelig. Det gjorde et sterkt inntrykk på de unge å møte etterlatte som snakket så åpent om en så vond og vanskelig hendelse. Fokus i samtalen var også forebygging, og hva som kan gjøres for å forhindre selvmord. Samtlige var enige om at åpenhet, samhold og ikke være redde for å si ifra eller ta kontakt med den som har det vanskelig er utfordrende, men viktig.

Det viktigste med delprosjektet Exit-Prep var å formidle at selvmord ikke er et alternativ. Som det også ble sagt fra scenen: «Selvmord er en permanent løsning på et midlertidig problem».

I innstuderingsperioden jobbet de forskjellige aktørene i separate grupper, som hhv. skuespiller, danser, korist og atleter, frem til slutten av februar måned. På dette tidspunktet ble stykket så smått sydd sammen. Første møte med alle aktørene gikk ut på å lese gjennom manus og en introduksjon i bakgrunnen for valg av tematikk, og åpne samtaler rundt tematikken. Øvingene var en gang i uken for alle utøvere. Parallelt med ukentlig forberedelse av de unge aktørene, ble musikken komponert. Hovedfokus for alle (både regi, koreograf og sanginnstudering) var å forberede de unge utøverne på fremføring og tilnærming til tematikken gjennom sin kunstform.

Øvingene ga også utfordringer, spesielt for regissør Elin Høyholm som baserte sin teknikk på agering under arbeidet med de unge skuespillerne. Agering er en teknikk som integrerer de unges intellekt, følelser og erfaringer gjennom handling. Som nevnt hadde mange av de unge utøverne selv kjent på hva det vil si å bli mobbet og hadde selv mistet noen nære, og i Høyholms arbeid var derfor de gode forberedende tiltakene gjennom Exit-Prep helt fundamentale for hvordan reaksjonene til utøverne ble under øving. Ikke minst bidro grundige tema-forberedelser til at de unge skuespillerne kunne søke sitt eget språk og uttrykk, kombinert med skuespillerteknikken agering. Agering brukes som virkemiddel til å fortelle historien, og ved hjelp av innlevelse og fantasi går den agerende utover 'her-og-nå' situasjonen, og spiller en annen enn seg selv. Troen på fiksjonen skaper imidlertid en inngang til å oppleve empati med rollen hun/han framstiller – samtidig med at hun/han kan distansere seg fra rollens perspektiv. Utfordringen er her å tilrettelegge for at ageringen kan plasseres og utfolde seg i "en annen virkelighet."

" Denne forestillingen har fått enda større betydning for meg etter at jeg takket ja. Jeg har dessverre opplevd flere i nær krets som har gått bort, og det gjør denne forestillingen ekstra viktig for meg, forteller skuespiller Benjamin".

En annen utfordring som oppsto var å finne hovedkarakteren *Kazim*. Han kom ikke på plass før i januar 2018. Dette skapte en del utfordringer for regissør, siden *Kazim* var et sentralt element i handlingen. Det skapte også noe uro i gruppen, hvor noen av skuespillerne uttrykte tvil i startfasen. Her hadde regissør Høyholm en ganske stor oppgave med å holde skuespillene samlet i denne perioden, men godt og målrettet fokus på øvingene og på fremdrift, ga gode resultater. Skuespillerne fortsatte å fokusere på sine egne karakterer fremover, gjennom motivasjon og oppgavegiving fra regissør, og med «kompis-øving» på replikker med de andre skuespillerne.

I august 2017 ble det foretatt en evaluering og omorganisering av prosjektet da Høydan knyttet til seg en ny samarbeidspartner, Ål Kulturskole. Ål Kulturskole bidro med 40 unge dansere og korister. Grunnlaget for denne omorganiseringen var prosjektets omfang mht til visninger av forestillingen. Ettersom mange av visningene var skoleforestillinger på dagtid, krevdes det at de unge fikk fritak fra skolen. De unge fikk maks fritak i fem dager, og ettersom visningsperioden varte over 2 uker fom 5.april - 19.april, krevde dette flere utøvere som kunne rullere. Med ekstra utøvere fra kulturskolen, kunne danserne og koristene deles opp i tre grupper som rullerte i puljer på forestillingene. Totalt var det to korgrupper og tre dansegrupper. Disse kom enten fra Oslo eller Ål og øvde separat. I tillegg til utøvere/atleter innen chalistenics.

Økningen av omfanget av EXIT og antall utøvere, innebar også flere oppgaver for prosjektteamet. Koreograf, Trude Saksen, fikk en større meget større arbeidsmengde bl.a. med koordinering av de tre dansegruppene. Det samme for prosjektledelse, innstudering, pedagogisk innsats og regi for gruppene.

I uke 8 (vinterferien) 2018 møttes alle utøverne for første gang. Dette ga ny giv og energi til alle, hvor de begynte å se hvordan stykket tok form. Det var også inspirerende for gruppene å se hvor langt de andre hadde kommet, og selv om det var lange dager, ble de forskjellige gruppene til et team. Det skal også sies at Ål-teamet ikke møtte resten av crewet før 26. mars 2018. Dette var prøveuka på Den Norske Opera & Ballet, hvor det var 10 dager til premieren. Ved hjelp av gode forberedelser, godt samarbeid og fokuserte utøvere, gikk denne prosessen smertefritt, og stykket tok form.

Kap 4 Resultater, vurdering av effektmål og resultatvurdering

Først og fremst er vi veldig stolte av å ha gjennomført og satt opp forestillingen som er et synlig resultatmål i seg selv. Og at totalt 7000 har sett forestillingen er vi veldig fornøyde med. Det kom skoler fra flere kanter av landet, bl.a. fra Østfold, Buskerud og hele Oslo, spesielt fra østkanten. Vi har nådd de målene vi har satt oss i prosjektsøknaden. Tilbakemeldingene vi fikk fra vårt unge publikum viser at forestillingen treffer med sitt forebyggende budskap i kombinasjon med de kunstneriske uttrykkene og den pedagogiske tilnærmingen. Det at forestillingen treffer med et viktig tema som mobbing (utenforskap) og selvmord, håper vi vil gi ringvirkninger inn i skolen og gi lærerne et utgangspunkt for å jobbe videre med tematikken som er et av forestillingen mål i etterkant.

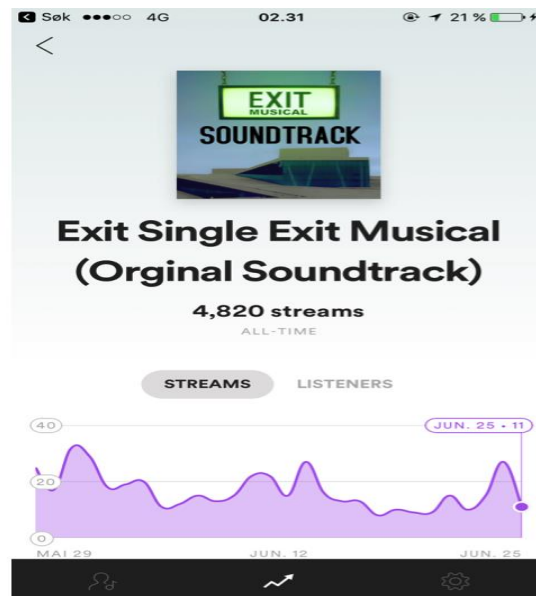
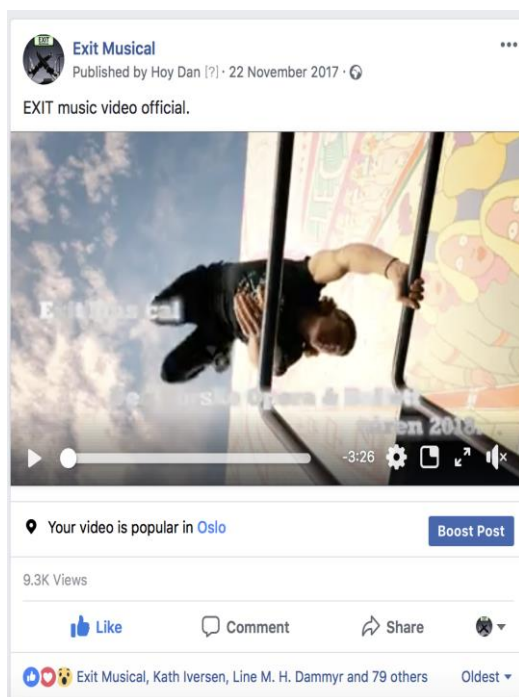
” Vi tror at det blir lettere for lærere og elever å ta opp tematikken når det kan relateres til noe man har sett på en scene. Derfor har vi også utarbeidet et pedagogisk opplegg som lærere kan bruke i tilknytning til forestillingen, sier Elin Høyholm ”

For flere tilbakemeldinger fra publikum se vår facebook side: www.facebook.com/exitmusical/

Selv om dette var den tredje musikalen som Høydan har satt om som omhandler ungdomsproblematikk, er det mye som skal klaffe. Vi vil takke ExtraStiftelsen og LEVEs prosjektteam som var uunnværlige for prosjektet. Musikalen EXIT måtte bygges opp fra bar bakke, og det er mange utfordringer som kommer underveis i et slikt prosjekt - i tillegg til at prosjektet utviklet seg til å bli i større omfang mht til utøvere. Mange utøvere både i det

kunstneriske team, frivillige og utøvere, skal samarbeide og koordineres. Men erfaringsmessig visste vi at god planlegging og det å ikke la seg bli satt ut av utfordringer, bringer prosjektet videre. EXIT Musikal utviklet seg til en «unik» forebyggende forestilling som ble vist for mange barn og unge. "Det betyr mye at et så tabubelagt tema blir formidlet fra en så viktig scene som denne, sa Espen Sæbøe Karlsøen fra Unge LEVE". Og det viktigste vi vil formidle med denne forestillingen, er at selvmord ikke er et alternativ. Som det blir sagt fra scenen: «selvmord er en permanent løsning på et midlertidig problem».

Effektmåling av mål satt i delprosjektet Exit-Prep ble i stor grad vist gjennom den evnen alle de unge utøverne utviklet til å omforme egne vonde tanker, følelser og opplevelser, til uttrykksrike og troverdige karakterer. De fundamentale gode mentale og pedagogiske forberedelsene, gjennomført av Høydan og LEVE sammen, la grunnlaget for dette – og dermed grunnlaget for et godt og vellykket prosjekt og forestilling. Utover det viser vi til effektmåling av EXIT Musikal i seg selv, gjennom antall besøkende til forestillingen og registrerte besøkende på Exit Musikals offisielle Facebook-side, samt likes og delinger av bilder og videoer. Den første lanseringen var musikkvideoen EXIT på Facebook, som hadde en rekkevidde på over 9 300 personer. 1 700 personer klikket seg inn, og innlegget fikk 82 likes og 70 delinger. Noen av sangene ble også lagt ut på Spotify og hovedlåten, Exit har fått 4820 streams.

Effektmåling av verdi for målgruppen i prosjektet, vises gjennom de 120 unge aktørene som sto på scenen og formidlet et så sterkt budskap om mobbing og selvmord. Gjennom gode forberedelser ble det en betydningsfull erfaring for utøverne å bruke sine egne vonde erfaringer i formidlingen på scenen, også for de som ikke har opplevd mobbing. Det å kunne bidra sammen og våge seg ut på scenen med egne livserfaringer om utenforskap, og for noen om selvmordstanker. Det å kunne bidra til åpenhet og forebygging for andre. Vår erfaring er at ungdommene vokser stort på arbeidsformen - med et sterkt samhold, mot et felles mål. Denne

verdien vist godt i gruppen, og blomstret igjen i møte med det unge publikum som de møtte etter forestilling.

Kap 5. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer

Prosjektet Exit-Prep ble igangsatt med mål om å forberede de unge pedagogisk og mentalt til å formidle og transformere mobbing- og selvmordtematikk, samt å forankre et universelt forebyggende budskap fra scenen. Dette har vi oppnådd. Forestillingen EXIT har stor betydning og er en unik forebyggende forestilling som har blitt formidlet fra en viktig arena og offentlig rom. Exit-Prep fikk stor betydning for selve gjennomføringen av forestillingen og for den pedagogiske formidlingen av forestillingens budskap i det offentlige rom. Når nå musikalen for første gang har blitt filmet og blitt lansert, gir det Exit-Prep indirekte en bred overføringsverdi- og samfunnsverdi som preger en forestilling som varer utover sin spilletid. Filmen skal bli en del av programmet Exit-Kit, som skal tilbys skoler i hele landet. (Filmen vil bli ettersendt til ExtraStiftelsen)